

Helseattester i utlendingssaker

Kritikk mot psykologenes helseattester

Nina Strand

journalist i Tidsskrift for Norsk psykologforening

Fagfolk som skriver helseattester i sammenheng med utlendingssaker er ikke profesjonelle nok, mener Utlendingsnemnda. Attestene kan få store konsekvenser for dem det gjelder. I fjor kom det nye retningslinjer.

– Det er viktig å være saklig, presis og nøktern, sier Nora Sveaass.

Foto: Nina Strand.

Helsepersonell som psykologer og leger kan bli bedt om å skrive erklæringer og attester om helsemessige forhold i sammenheng med asylsaker og andre utlendingssaker. Utlendingsnemnda behandler klager på vedtak om asyl og oppholdstillatelse foretatt av Utlendingsdirektoratet. Direktør i Utlendingsnemnda, Terje Sjeggestad, rettet nylig kritikk mot fagfolkens arbeid. Han hevdet at mange leger, psykologer og andre helsearbeidere opptrer mer som aksjonister enn medisinske eksperter når de skriver helseattester i utlendingssaker. En del attester bærer ifølge Sjeggestad preg av å være generelle politiske partsinnlegg, snarere enn faglige uttalelser. Tidsskriftet tok kontakt med Sjeggestad,

som gjerne ville utdype sitt syn. – Men jeg vil understreke at vi har hatt og har et godt samarbeid med Psykologforeningen i denne saken, sier han. – Jeg vil også gjerne si at mange psykologer skriver gode og grundige attester.

Enighet om kvalitetskrav

For om lag halvannet år siden tok Utlendingsnemnda initiativ til et møte med Psykologforeningen, Legeforeningen og Sosial- og helsedirektoratet for å snakke om erfaringene med slike attester. – Her la vi frem et ganske stort antall helseerklæringer vi syntes var problematiske, forteller Sjeggstad. – Alle var enige i at noe måtte gjøres for å bedre kvaliteten på attestene. Dette førte til en oppdatering av retningslinjene fra 1990, som resulterte i at nye retningslinjer trådte i kraft fra januar 2003. Jeg vil gjerne understreke at vi også var helt samstemte når det gjaldt hvordan de nye retningslinjene burde se ut.

Halvannet år etter at nye retningslinjer kom, kan det se ut til at de ikke er godt nok kjent for de som skriver attestene. – Vi ser ikke så store endringer i forhold til tidligere. For en tid siden hadde vi møter med Psykologforeningen og Legeforeningen, og igjen var det enighet om at det trengs mer kunnskap om gjeldende retningslinjer, sier direktøren.

Attestene må dreie seg om helse

– Kan du gi eksempler på det du mener er kritikkverdig ved attestene?

– Det dreier seg ofte om at psykologen eller legen beveger seg ut over sin kompetanse, og gir vurderinger av for eksempel forfølgelsesfare i hjemlandet. Eller de skriver om personens historie i hjemlandet, og konkluderer på bakgrunn av den med anbefaling om opphold, sier Sjeggstad. Et annet problem er at attesten kommer med en konklusjon uten faglig begrunnelse. Det kan for eksempel stå at den helsemessige situasjonen er slik at personen ikke har godt av å bli sendt tilbake, uten noen form for begrunnelse eller dokumentasjon.

Sjeggstad understreker at Utlendingsnemnda har god kompetanse og metoder når det gjelder å undersøke forholdene i asylsøkernes hjemland. – Derimot har vi ikke egne helsemessig sakkyndige. Vi er derfor avhengige av informasjonen helseattesten gir, poengterer han.

– Hva gjør dere hvis dere får en attest som ikke er god nok?

– Det varierer. I enkelte tilfeller sender vi retningslinjene til den som har skrevet attesten, og håper på bedring. I andre tilfeller kan det hende vi konstaterer at det ikke er mer å si, og ser bort fra attesten.

Vi hjelper ingen ved å bli politiske

Å skrive helseerklæringer er en krevende oppgave, som stiller store krav til kunnskaper, profesjonalitet og rollebevissthet. Helsepersonelloven legger stor vekt på objektivitet og pålitelighet i helseattester, og sier: «Den som utsteder attest, legeerklæring og lignende skal være varsom, nøyaktig og objektiv». Loven sier at erklæringene bare skal inneholde opplysninger som er nødvendige for formålet.

Nora Sveaass er leder for Psykologforeningens menneskerettighetsutvalg. Til daglig er hun sjefpsykolog ved Psykososialt senter for flyktninger. – Vår oppgave er å uttale oss som helsearbeidere, og følge retningslinjene som er gitt for dette arbeidet. Nå får vi kritikk for å gå ut over vårt mandat. Men vi hjelper ingen ved å argumentere og uttale oss ut over det faglige. Det er ikke vår jobb for

eksempel å kommentere forholdene i landet personen kommer fra. For å kunne gi asylsøkerne støtte, er det viktig å være saklig, presis og nøktern, understreker hun.